

Kauno medicinos universiteto Fiziologijos katedra

Prof. Egidijus Kėvelaitis

**Inkstų vaidmuo
homeostazės palaikyme**

Inkstų funkcijos

- Palaiko **organizmo vidaus terpės pastovumą – homeostazę**, keisdami šlapimo kiekį ir sudėtį;
- Reguliuoja **vandens ir mineralinių medžiagų** kiekį organizme ir palaiko jų **pusiausvyrą**;
- Dalyvauja palaikant **rūgščių ir šarmų (bazių) pusiausvyrą**;
- Išskiria **azoto turinčius** baltymų apykaitos produktus, pvz., **šlapalą, kreatiną**;
- Šalina organizmui **svetimas medžiagas**, pvz., vaistus, toksinus;
- Atlieka **endokrininę funkciją**, išskirdami vietinius (reninas, prostaglandinai) ir cirkuliuojančius hormonus (eritropoetinas, kalcitriolis – aktyvioji vit. D forma).

Inkstų endokrininės funkcijos

- **Prostaglandinai** (PGE_2) sukelia inkstuose vazodilataciją (kraujagyslių išsiplėtimą) ir didina inkstų šerdies kraujotaką, todėl padeda koncentruoti šlapimą;
- **Reninas** skatina angiotenzinogeno virimą angiotenzinu I, kuris virsta angiotenzinu II, sukeliančiu vazokonstrikciją ir aldosterono išsiskyrimą (**renino – angiotenzino – aldosterono sistema**). Ji reguliuoja arterinį kraujo spaudimą ir organizmo skysčių tūrį;
- **Eritropoetinas** skatina eritrocitų gamybą kaulų čiulpuose, pvz., nukraujavus, anemijos ir hipoksijos metu;
- **Kalcitriolis** skatina kalcio ir fosfatų reabsorbciją inkstų vamzdeliuose, skatina kalcio absorbciją plonojoje žarnoje ir skatina kaulų mineralizaciją ir augimą.

Inkstų funkcijos

Struktūrinis ir funkcinis inkstų vienetas yra **nefronas**.

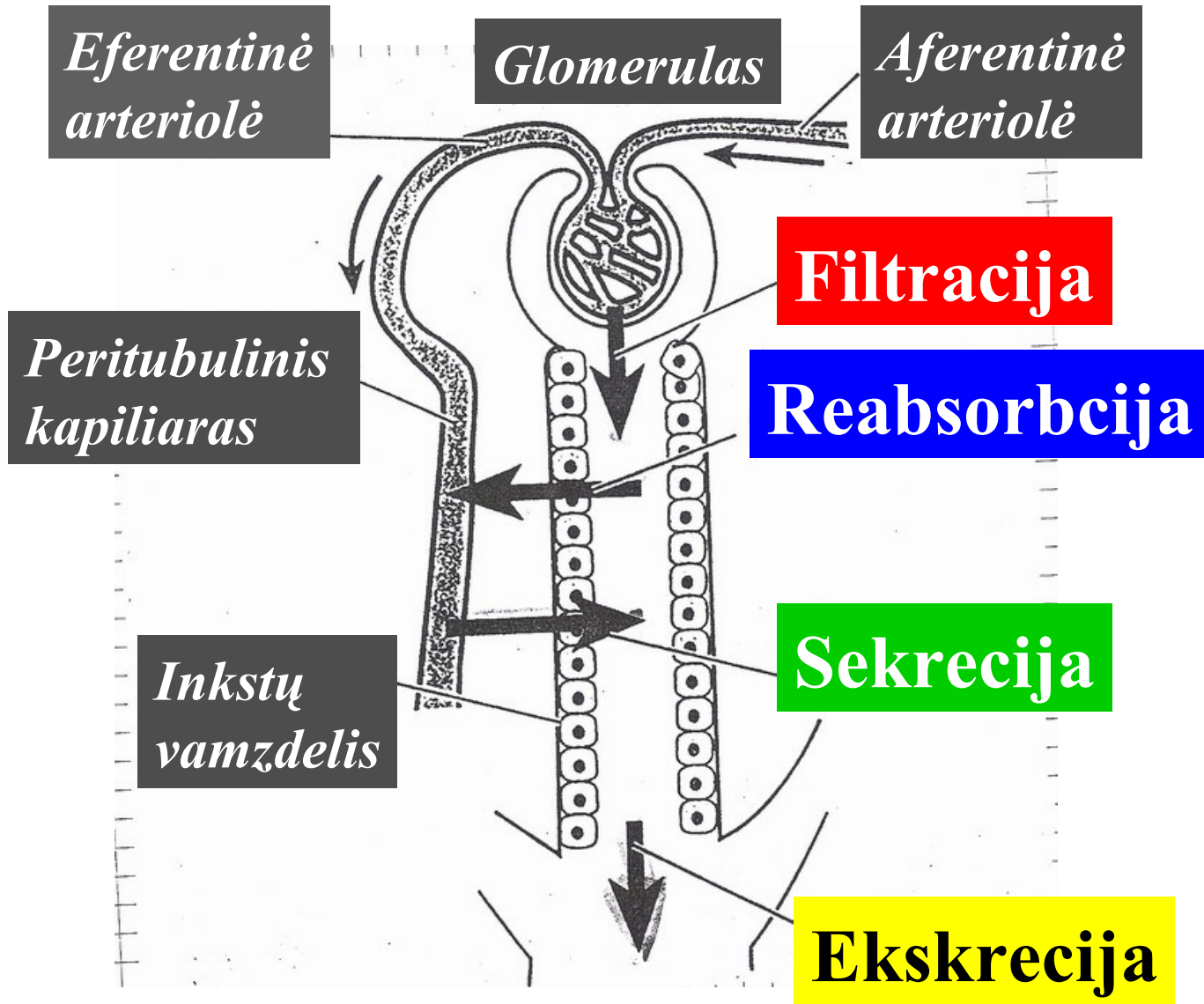
Jis susideda iš **inksto kūnelio** (*corpusculum renis*), kurį sudaro kapiliarų kamuolėlis (*glomerulus*) bei Baumano kapsulė, ir **vamzdelio** (*tubulus*) **sistemos**. Skiriami **žieviniai** (85%) ir **pašerdiniai** (15%), turintys ilgą Henlės kilpą ir svarbūs koncentruojant šlapimą, nefronai.

Glomeruluose **filtruojama** kraujo plazma ir susidaro pirminis šlapimas, kurio sudėtis atitinka kraujo plazmos, išskyrus baltymus, labai mažai praeinančius pro glomerulinį filtrą.

Daugiau kaip 99 proc. filtruoto skysčio ir druskų **reabsorbuojama** inkstų vamzdeliuose.

Inkstuose filtruojasi apie 170-180 l skysčio ir 1,5 kg druskų per parą, o su šlapimu išskiriama 1,5 l skysčio ir 10 g druskų.

Inkstų kraujotaka sudaro 20-25 % širdies minutinio tūrio.

Glomerulinę filtraciją lemia Starlingo jėgos:

2) P_K – hidrostatinis spaudimas glomerulo kapiliaruose

Skatina filtraciją, 50-60 mmHg (2 kartus didesnis negu kitų organų ar audinių kapiliaruose).

2) P_B – hidrostatinis spaudimas Baumano kapsulėje

Priešinasi filtracijai, 12-14 mmHg.

3) π_K - koloidų osmosinis slėgis glomerulo kapiliaruose

Priešinasi filtracijai, priklauso nuo plazmos baltymų koncentracijos, 25 mmHg.

4) π_B – koloidų osmosinis slėgis Baumano kapsulėje

Skatina filtraciją, priklauso nuo baltymų koncentracijos Baumano kapsulėje, tačiau fiziologinėse sąlygose = 0.

Glomerulinės filtracijos greitis (GFR)

$$GFR = K_f \times P_{ef}$$

K_f – filtracijos koeficientas (priklauso nuo glomerulinio filtro)

P_{ef} – efektyvus filtracinis spaudimas

$$P_{ef} = P_K - P_B - \pi_K + \pi_B$$

P_K – hidrostatinis spaudimas glomerulo kapiliaruose

P_B – hidrostatinis spaudimas Baumano kapsulėje

π_K - koloidų osmosinis slėgis glomerulo kapiliaruose

π_B – koloidų osmosinis slėgis Baumano kapsulėje

Glomerulinės filtracijos greičio matavimas

Norma:

$$GFR = 120 \text{ ml/min.}$$

Matuojamas **klirensas** (angl. *Clear*) – **C**

$$C = U \times V / P$$

U – medžiagos koncentracija šlapime

V – minutinis šlapimo tūris (ml/min.)

P – medžiagos koncentracija kraujo plazmoje

C – **klirensas**, kuris rodo plazmos tūrį, išvalomą nuo medžiagos per laiko vienetą. GFR tiriamosios medžiagos: **inulinas** (augalinis polisacharidas), **kreatininas** (medžiagų apykaitos produktas).

Klirensų sąvoka

- Visų tiriamųjų medžiagų **klirensas** matuojamas tais pačiais matavimo vienetais (**ml/min.**) ir rodo inkstų funkciją;
- Klirensas nepriklauso nuo momentinės medžiagos koncentracijos kraujo plazmoje, o **priklauso nuo** medžiagos koncentracijos šlapime ir kraujo plazmoje **santykio**:
- Jeigu tiriamoji medžiaga, pvz., **inulinas**, nereabsorbuojama iš inkstų vamzdelių atgal į kraują, o tik filtruojama glomeruluose, jos klirensas atitinka **$GFR = 120 \text{ ml/min.} = C_{\text{inulinas}}$** ;
- Jeigu tiriamoji medžiaga, pvz., **paraaminohipuratas (PAH)**, ne tik filtruojama glomeruluose, bet ir sekretuojama, tačiau nereabsorbuojama inkstų vamzdeliuose, jos klirensas naudojamas kraujo plazmos tėkmei inkstuose matuoti:
 $C_{\text{PAH}} = 630 \text{ ml/min.}$

Reabsorbcija inkstų vamzdeliuose

- **Artimuosiuose (proksimaliuosiuose) inkstų vamzdeliuose** visiškai reabsorbuojami (iki 100 proc.) filtruota **gliukozė** ir **aminorūgštys**, iki 92 proc. **bikarbonatų** (HCO_3^-), 65-70 proc. **Na^+ , K^+ , vandens**, 60 proc. **Ca^{2+}** , 30 proc. **Mg^{2+}** .
- **Henlės kilpoje** reabsorbuojama apie 20 proc. filtrato. Kylančioji storoji Henlės kilpos dalis nepralaidi vandeniui, o **Na^+ , Cl^-** aktyviai reabsorbuojami, todėl skystis šioje vamzdelių sistemos dalyje visada būna **hipotoninis**.
- **Tolimuosiuose (distaliuosiuose) ir surenkamuosiuose vamzdeliuose** hormonai (aldosteronas, antidiurezinis hormonas - ADH (vazopresinas), prieširdžių natriurezinis peptidas) reguliuoja **Na^+ ir/ar vandens reabsorbciją**.

Hormonų poveikiai inkstams

- Antinksčių žievės hormonas **aldosteronas** didina Na^+ ir vandens reabsorbciją bei K^+ sekreciją;
- **Prieširdžių natriurezinis peptidas (atriopeptinas)** mažina Na^+ ir vandens reabsorbciją, todėl didina jų išsiskyrimą su šlapimu (natriurezę);
- **Antidiurezinis hormonas (vazopresinas)** didina vandens reabsorbciją, todėl skatina **šlapimo koncentravimą** ir didina jo osmosinį slėgį, tačiau mažina tūrį. Neišsiskiriant iš neurohipofizės vazopresinui, inkstų surenkamieji vamzdeliai tampa nepralaidūs vandeniui, todėl vyksta **šlapimo praskiedimas**, nes mažėjo jo osmosinis slėgis ir didėja tūris.

Inkstai ir rūgščių-šarmų (bazių) pusiausvyrą

Organizmo rūgščių ir šarmų (bazių) pusiausvyrą inkstai palaiko įvairių **kompensacinių mechanizmų** būdu:

- Išskiria (alkalozės metu) arba reabsorbuoja (acidozės metu) **bikarbonatus** (HCO_3^-);
- Išskiria acidozės metu **amonio jonus** (NH_4^+);
- Išskiria acidozės metu **protonus** (H^+).

